

Nr 172. Motion av Kristin Lilieqvist (MP) om att möjliggöra för uppsalaborna att lämna medborgarförslag samt motion av Pavel Gamov och Stefan Söder (båda SD) om medborgarförslag (KSN-2011-0226, KSN-2011-0229)

Kommunfullmäktige

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

att avslå motionerna.

Marlene Burwick, Ulrik Wärnsberg, Bengt Westman, Irene Zetterberg (alla S), Maria Gardfjell, Johan Lundqvist (båda MP) och Ilona Sztatmari Waldau (V) reserverar enligt *bilaga 4*.

Uppsala den 12 oktober 2011

På kommunstyrelsens vägnar

Gunnar Hedberg/Astrid Anker

I avgörandet deltagande: Gunnar Hedberg, Liv Hahne, Magnus Åkerman, Mats Gyllander (alla M), Mohamad Hassan, Cecilia Hamenius (båda FP), Stefan Hanna (C), Ebba Busch (KD), Marlene Burwick, Ulrik Wärnsberg, Bengt Westman, Irene Zetterberg (alla S), Maria Gardfjell, Johan Lundqvist (båda MP) och Ilona Sztatmari Waldau (V).

Dessutom närvarande: Christopher Lagerqvist, Fredrik Ahlstedt (båda M), Frida Johnson (MP) och Emma Wallrup (V).

Ärendet

Vid kommunfullmäktiges sammanträde den 28 mars 2011 väcktes två motioner som här behandlas. Kristin Lilieqvist (MP) föreslår att kommunstyrelsen får i uppdrag att se till att möjligheten att lägga medborgarförslag i Uppsala kommun införs för alla kommuninvånare. *Bilaga 1*. Pavel Gamov och Stefan Söder (båda SD) föreslår att rätten för medborgare i

Uppsala kommun att lämna medborgarförslag till kommunfullmäktige införs. *Bilaga 2*.

Remissbehandling

Motionerna har remitterats till kommunfullmäktiges presidium som avstyrker förslagen.

Presidiet hänvisar att en motion med motsvarande yrkande avlogs av kommunfullmäktige 2008 och anser att det presidiet då framförde fortfarande har relevans. Det finns flera vägar för medborgarna att framföra förslag och synpunkter. Fullmäktiges tid bör i första hand ägnas åt de valda ledamöternas ansvar och åtaganden. Presidiet tillägger i detta yttrande att kommunen sedan 2008 ytterligare utvecklat formerna för medborgardialoger via hemsidan. *Bilaga 3*.

Föredragning

Det är angeläget att Uppsala kommun fortsätter det arbete med kommunikation och dialog med medborgarna i vilket kommunen varit föregångare i Sverige. Kommunstyrelsen bedömer att det formella institutet medborgarförslag är en sämre väg att utveckla dialogen på.

Kommunfullmäktige avskog 31 mars/1 april 2008 en motion med motsvarande yrkande. Kommunstyrelsen framförde i sin föredragning att Uppsalas organisation med uppdragsnämnder som vardera ansvarar under fullmäktige för alla olika politiska verksamhetsområden är en väsentlig utveckling jämfört med en traditionell nämndorganisation. I fullmäktiges beslut 2001 lyftes frågan om att finna nya kontakter med medborgarna fram som en av huvuduppgifterna.

Uppdragsnämnderna har ägnat frågan stor uppmärksamhet. Genom centrala initiativ t ex beträffande facebook och twitter har kommunikationsvägarna utvecklats. Nya vägar diskuteras fortlöpande. Utmanarrätten är ett annat exempel på hur kommunen aktivt inbjuder andra att lämna förslag till förbättringar.

I december 2009 lanserades en särskild så kallad tyck-till-funktion på kommunens hemsida för att underlätta för medborgare att framföra frågor och synpunkter. Hittills har cirka 1 500 frågor och synpunkter framförts den vägen. Frågorna delges ansvarig nämnd för

handläggning. Arbete pågår med att utveckla ”en-väg-in” till kommunen. En sak att klargöra är rapportering av inkomna synpunkter och svar till de ansvariga nämnderna.

Medborgarförslag är en kommunallagsreglerad form som innebär en administrativ process där först kommunfullmäktige ska besluta om vilken nämnd som ska handlägga frågan. Detta möjliggjordes genom lagändring 2007. Denna hantering kan inte delegeras. Nämnderna har sedan att rapportera till kommunfullmäktige. Det skapar en kontroll av hur förslagen hanteras vilket är positivt men det kommer ändå bara att innefatta en mindre del av de synpunkter och förslag som kommer till kommunen andra vägar. Det innebär också en längre handläggningstid än andra kommunikationsvägar.

Ekonomiska konsekvenser

Ej aktuellt med föreliggande förslag till beslut. Ett införande av medborgarförslag medför administrativa kostnader som är svåra att uppskatta.

Bilaga 1

I två tredjedelar av Sveriges kommuner ges medborgarna möjlighet att göra sina röster hörda genom att lämna medborgarförslag till kommunfullmäktige och nämnden Uppsala är trots sin engagerade, kunniga och välutbildade befolkning inte en av dessa kommuner. Detta innebär att vi som kommun går miste om en mängd potentiella förbättringar.

I de kommuner där medborgarförslagsmöjligheten finns väcks i genomsnitt tretton förslag per år från medborgarna, av vilka i genomsnitt 30% bifalls. Arbetsbördan för de politiska organen blir alltså inte så mycket större, men de förslag som kommer in leder ändå i stor utsträckning till förändring. I en genomsnittlig kommun med medborgarförslag sker årligen förverkligandet av fyra förslag som annars inte hade blivit av, eller som dröjt onödigt länge i väntan på att något parti ska plocka upp idén.

Att möjliggöra för medborgare att lägga förslag till fullmäktige och nämnder skapar en helt annan dynamik i den lokala politiken och fler ideer skulle bli prövade. Möjligheten för medborgarna att väcka frågor gör att ideer

kan kastas in för debatt utan att på förväg vara märkta med en partistämpel. På så vis ges möjlighet att diskutera förslag mer förutsättningslöst. Det är också lättare för medborgarna att få gehör för sina förslag om de slipper övertala en politiker att sätta sitt namn på motionen. Som motionär räcker det ju inte att man stödjer förslaget utan man måste också aktivt driva frågan och argumentera för den. För detta krävs ett större engagemang än att vara försiktigt positiv och tycka att något verkar bra. Att sätta sitt namn på en oprövad idé är det få politiker som vågar, men det kan vara desto fler som efter en diskussion och utredning kan tänka sig rösta för den.

Möjligheten att lägga medborgarförslag minskar risken att bra idéer inte når ända fram.

En annan positiv aspekt är att medborgarförslag stärker inflytandet för uppsalabor under 18 år och med utländskt medborgarskap. Även den som inte får rösta på ett parti kan vara med och lägga fram förslag. Sedan är det upp till partierna att avgöra om man vill stödja förslaget eller ej,

Jag yrkar

att kommunfullmäktige uppdrar till kommunstyrelsen att se till att möjligheten att lägga medborgarförslag i Uppsala kommun införs för alla kommuninvånare

Bilaga 2

Demokratin behöver hela tiden hållas levande, framför allt i dessa tider då alltför många medborgare känner att deras politiker, inte minst på lokal nivå, inte lyssnar på deras åsikter. Sverigedemokraterna vill att den lokala demokratin skall stärkas, och genom medborgarförslag kan vi öka allmänhetens intresse för det som händer i kommunen och göra det möjligt för enskilda medborgare att göra sina röster hörda.

Möjligheten för kommuner att införa rätten för kommunens invånare att lägga medborgarförslag har funnits sedan 2002. 194 av Sveriges 290 kommuner har infört detta samt 9 av våra 20 landsting och regioner, det vill säga två tredjedelar av kommunerna och hälften av landstingen.

De eventuella administrationskostnader som tillkommer överväger fördelarna och vinsten

med medborgarförslag, inte minst om man värderar direktdemokrati högt. När frågan tidigare behandlats i kommunfullmäktige har man bland annat hänvisat till en utvärdering av de sedan 2001 nya uppdragsnämnderna, men särskilt mycket konkret har inte hänt på området, trots att det gått cirka tio år. Uppsalabor vittnar om att det kan vara svårt att alltid få svar på sina frågor av kommunala tjänstemän och ser sig ibland förbisedda och att deras synpunkter och åsikter inte tas till vara.

Sverigedemokraterna anser att Uppsala kommun bör ansluta sig till de primärkommuner som infört medborgarförslag. I vårt eget län är det endast Tierps och Uppsala kommuner som saknar denna möjlighet. Vi har kunnat se i tidigare fall att våra kommunala politikernas åsikter och viljor har gått stick i stäv med invånarnas, till exempel i frågor som Musikens hus eller ombyggnationer i city. Beslut som tas i kommunens högsta beslutande organ, kommunfullmäktige, påverkar i alla högsta grad kommunens invånare och dessa bör få rätten att påverka sin egen vardag på ett mer direkt sätt.

Med bakgrund av ovanstående föreslår Sverigedemokraterna kommunfullmäktige att besluta

- att införa rätten för medborgare i Uppsala kommun att lämna medborgarförslag till kommunfullmäktige.

Bilaga 3

Kommunfullmäktige behandlade den 31 mars/1 april 2008 (§ 81) en motion med motsvarande yrkande av Niclas Malmberg (mp) och avslog motionen. Kommunfullmäktiges presidium hade yttrat sig i enlighet med *bilaga 3.1*.

Presidiet finner att det som då anfördes fortfarande har giltighet. Det finns flera olika vägar för medborgarna att framföra synpunkter och förslag. Kommunen har en skyldighet att besvara inkomna skrivelser.

Till, det kan läggas att kommunen efter det ärendet behandlats ytterligare har utvecklat formerna för medborgardialog via kommunens hemsida som nyligen tillförts en ”tycktill-funktion” vilken är ännu en kanal för att komma med förslag.

Vidare att flera nämnder arbetar med öppna sammanträden vilket också ger medborgarna möjlighet att framföra synpunkter och förslag till de ansvariga nämnderna.

Kommunallagen har ändrats sedan möjligheten för medborgare att väcka medborgarförslag infördes. Från den 1 mars 2007 kan kommunfullmäktige överlämna till ansvarig nämnd att besluta i frågor om medborgarförslag. Detta kan inte delegeras utan blir en särskild beslutspunkt i kommunfullmäktige. Erfarenheter från större kommuner som infört medborgarförslag är att de sällan kommer upp i kommunfullmäktige för beslut.

Bilaga 3.1

Kommunstyrelsen har 2007-06-11 hemställt om yttrande i rubricerat ärende, KS diariernummer 2007-0467). Med anledning härav får Kommunfullmäktiges presidium avge följande yttrande.

Kommunfullmäktige i Uppsala har 81 ledamöter – 20 fler än vad lagen kräver – samt ett drygt fyrtiotal ersättare. Man kan konstatera att kommunens medborgare är väl företrädna i kommunens högsta beslutande organ. Det finns en livaktig verksamhet inom fullmäktiges åtta partier med goda möjligheter att kanalisera synpunkter och förslag till de förtroendevalda. Dessa kan när de själva så önskar ta upp frågorna i såväl Kommunfullmäktige som nämnder och styrelser med olika ansvarsområden. Här till kommer andra möjligheter för allmänheten att kommunicera med förtroendevalda vid t ex medborgardialoger och samråd med boende i områden som är föremål för översiktsplanering.

Varje medborgare har möjlighet att tillskriva kommunen och kommunen har en skyldighet att svara. Förvaltningslagen innehåller regler som bl a anger att detta skall ske utan dröjsmål. Kommunen har skapat en ordning för att på ett effektivt sätt motsvara denna skyldighet. I denna ordning fördelas ansvaret mellan kommunens nämnder, vilka i sin tur delegerat visst ansvar till tjänstemän. I de fall den som tillskrivit kommunen är angelägen att frågan skall avgöras på politisk nivå är det presidiet erfarenhet att så i allmänhet sker. De flesta frågor torde dock vara av den arten att de kan eller

skall besvaras av tjänstemän. Denna ordning är både effektiv och adekvat med hänsyn till att frågorna ofta hör hemma på tjänstemannanivå.

Det finns följaktligen många vägar för den enskilde att framföra sina idéer och få dessa prövade. Kommunen arbetar kontinuerligt med att utveckla kommunikationen och dialogen med medborgarna. Ett exempel på detta är webben. Ett annat projekt pågår enligt uppdrag från Kommunfullmäktige, vilket innebär att fullmäktiges sammanträden i framtiden kan följas på nätet.

Som motionärerna framhåller är lagstiftningen ändrad såtillvida att Kommunfullmäktige kan överlåta till nämnder att besluta i ärenden som väckts genom medborgarförslag. Nämnd får inte delegera till utskott eller tjänstemän. Fullmäktige skall minst en gång om året informeras om beslut som fattats i ärenden samt informeras om ärenden som inte avgjorts inom ett år från det de väckts.

Om Kommunfullmäktige bifaller motion om medborgarförslag bör det faktum beaktas att belastningen på förvaltningsorganisationen ökar och att ytterligare utredningsresurser måste tillföras. Detta visar erfarenheter från andra med Uppsala jämförbara kommuner – tex Norrköping, Linköping och Lund – vilka sedan några år infört möjligheten till medborgarförslag.

Intressanta aspekter på demokratiska metoder vid sidan av den klassiska representativa demokratin har redovisats av professorn i statskunskap i Göteborg Mikael Gilljam. Denne har bl a påpekat att alternativa kontaktvägar tenderar att ge en mycket ojämn (odemokratisk) fördelning av engagerade medborgare med en överrepresentation av välsituerade människor som har gott om tid och risk för att särintressen skulle kunna accepteras och främja en oriktig form av demokrati. Vidare tycks den demokratiska vinsten vara ringa i det att man egentligen inte når fler väljare eller ökar antalet väljare.

Slutligen menar presidiet att Kommunfullmäktiges tid i första hand skall ägnas åt de direktvalda ledamöternas demokratiska ansvar och åtaganden. I ärendet bör hänsyn tagas till dagens redan tunga arbetsbörda, tidspress och ökande kostnader.

Bilaga 4

S-, MP-, V-reservation

Yrkande

att uppdra till kommunstyrelsen att återkomma med ett förslag om att införa medborgarförslag i Uppsala kommun samt formerna för hur medborgarförslag ska hanteras.

att därmed besvara motionerna.

Möjligheten för medlemmar av en kommun att lämna sk medborgarförslag beslutades 2001 av riksdagen i full enighet. Sedan dess har 2/3-delar av Sveriges kommuner infört medborgarförslaget. Uppsala kommun tillhör således den minoritet bland landets kommuner som ännu inte genomfört medborgarförslaget.

Medborgarförslaget innebär att alla personer som är folkbokförda i kommunen kan tillstålla kommunfullmäktige en skrivelse där den enskilde väcker ett ärende. Fullmäktige får överlåta till en nämnd att bereda ärendet och besvara skrivelsen. Förslag som rör frågor av principiell beskaffenhet eller som annars är av större vikt ska alltid avgöras av fullmäktige. Ärendet kan väckas genom e-post, vanligt brev eller på annat sätt kommunen beslutar.

När medborgarförslaget genomfördes 2002 anförde regeringen (prop. 2001/02:80 sid. 53) att en medborgerlig förslagsrätt kan leda till ökat engagemang i kommunal- och landstingspolitiska frågor och fler diskussioner mellan valen bland medborgare, i lokaltidningen och på Internet. Om partierna är beredda att både delta i dessa diskussioner och att ta till sig av dem, kan förslagsrätten gynna både partierna och den representativa demokratin. Förslagsrätten kan också bidra till att vitalisera fullmäktige och locka fler åhörare. De finska erfarenheterna, där ett system med motionsrätt till fullmäktige för enskilda funnits sedan 1970-talet, utvisar också att beredningen av förslagen gått att hantera. Denna erfarenhet har även de kommuner som genomfört medborgarförslaget.

Vid uppföljningen av medborgarförslaget 2006 (jfr prop. 2006/07:24) konstaterade regeringen att handläggningen av medborgarförslag inte generellt hade medfört en stor arbetsbelastning för kommunerna eller landstingen. Regeringen konstaterade att de förslag

som lämnas in ofta är konkreta till sin karaktär och relaterade till specifika behov och krav som rör en viss grupp eller ett visst geografiskt område. Flertalet förslag är inte politiskt eller ideologiskt laddade utan mer eller mindre servicerelaterade. Regeringen framförde (sid. 10) att medborgarförslaget skall uppfattas vara ett viktigt demokratiskt instrument genom vilket man kan tillåtas delta i lokalpolitiken.

Medborgarförslagets syfte är således att göra det möjligt för personer bosatta i en kommun att direkt från de ytterst ansvariga kommunpolitikerna, få svar i för dem viktiga frågor. Det handlar om ett sätt att få direkt dialog med förtroendevalda och att få de förtroendevalda att för den enskilde visa vad de tycker om hans eller hennes förslag. De former som nu finns inom Uppsala kommun – bland annat den ”tyck-till-funktion” som hänvisas till i presidiemajoritetens yttrande, medför ingen rättighet för den enskilde att få svar på sin fråga från de ansvariga förtroendevalda. Sannolikheten för att tjänstemän kommer svara på frågorna är mycket stor. Utöver detta använder sig kommunens uppdragsnämnder av mer direkta former för dialog med medborgare men för dessa finns varken krav på närvaro av förtroendevalda eller ens att förtroendevalda ska svara på berörda enskildas frågor.

Vår inställning är således att Uppsala kommun bör införa det så kallade medborgarförslaget, som ytterligare ett sätt för kommunen att kommunicera med sina medlemmar. Genom förslaget får enskilda privatpersoner en möjlighet att få svar på frågor från ansvariga förtroendevalda, som inte finns i dag och de ges en möjlighet att baserat på detta utkräva ansvar vid valet till kommunfullmäktige. Uppsala kommun bör öka möjligheterna till dialog med sina medborgare.

Medborgarförslagen ger också en vidgad möjlighet till ett ökat deltagande i den lokala demokratin. Alla som är folkbokförda i Uppsala kommun får möjlighet att lämna medborgarförslag. Det gäller därmed även för barn, ungdomar och personer med utländsk bakgrund som ännu inte har kommunal rösträtt. Medborgarförslag ger fler kommuninvånare en möjlighet att lämna in förslag och därmed

få inflytande över vilka frågor som tas upp på dagordningen.

Det är viktigt att få en effektiv hantering av medborgarförslagen så att det verkligen berikar kommunens verksamhet. Därför anser vi att det är viktigt att man utifrån goda exempel i kommunsverige utformar en väl fungerande process för att hantera uppsalabornas synpunkter.